

4

ת.ד. 14177
ירושלים 4109

תורה ועבודה

עלון
תנועת
"נאמני
תורה
ועבודה"

בי"ה, מרחשון תשמ"ד

על סדר היום

תחומים שהוזנחו

תחומים של "יחד" שהוזנחו

התחום החברתי-ערכי של שוויוניות. חברת תו"ע נחלה רעיון זה, אשר שורשים ייחודיים לו במקורות היהדות, מן החברה הכללית, ותוך תחרות ומאבק קמה שותפות היסטורית בתחום זה, אמיתית ועמוקה מן השותפות של ממשל ושלטון. והנה באו ימים והרעיון התנווני בתוך חברתנו שלנו וגם אבדה השותפות - ה"ביחד" - בעניין זה עם החברה הכללית.

שיבת ציון. מכלול היעודים של השיבה לציון - יישוב הארץ, עליה, קליטה ומאבק בירידה ובהתבוללות - ממנו ראשית ה"ביחד" של הזרמים בתנועת התחיה - הועבר לידיים של מנגנון ופונקציוניזם. חזון זה חדל להיות דגלה ותוכנה היעודי של החברה, ואנו, גם אנו, לא השכלנו להרים דגל זה שנשמט ולכנס סביבו מחדש "יחד" של נאמני השיבה, התחיה והגאולה. לא התגייסנו אנו, כדי להיות ראש חץ של תנועה יהודית במלואה, למען העתק הגלויות לארץ ולמען הצל משואה וכליון רוחניים אומה שלמה שבנכר. אין הדבר מטריד את מנוחתנו. נושא זה אפילו לא נדון דיון עקרוני ולא קוים בירור בעל משקל. משום כך גם נעדרים סיכומים שינחו את תיקון המחדל, ובזה אנו נבחנים כי בכך נקבע נפש הדור.

עוד תחום של "יחד" שהוזנח - המערך הרוחני-תרבותי. אם אמנם נאמנת
חברת "תורה ועבודה" למשקל הערכי של התחום הרוחני-תרבותי, הרי
יש מקום ל"יחד" גם בתחום זה: ככל שיצירה והוויה רוחניים-תרבותיים
הם אספקלריה של "צלם אלוהים" שבאדם, של האנושי-עמוק שבתוכו -
הרי הן יקרות לנו ולחברה הכללית. יתרה מזו, מכוח ה"יחד" יתעשר
פן זה של הרוחני תרבותי ויגבר על האחר, השלילי.

"הוכח תוכיח" - חובת העימות עם השלילה שבחברה הכללית

תופעות שליליות בחברה הכללית כופות על חברה נאמנה לקיים ערכי
מפגש של עימות ומאבק. בשלושה תחומים פשתה שלילה קשה:

* בתחום הכלכלי גברה חומרנות ורבחה השאיפה למותרות. הסימפטום
החמור ביותר של החומרנות נחשף בפרשת קדושת השבת. החומרנות התועלתית,
לא המרקסיסטית-התיאורטית, קמה על ערכי רוח ואמונה. ההסתדרות
הכללית הידרדרה ומוכנה לתת הגנה מקצועית וגם להצטרף לתביעה
לחלל שבת לשם בצע כסף, וצבירת רווחים. כביכול ליטרת הדולרים
יקרה מהיקר שבערכים היהודיים.

בטרם יבינו אלה המחללים את השבת בזדון וביד רמה, בצורה
גסה ופרועה... כמה יש במעשיהם מן הפראות והנבלה... השבת
היא המתנה הגדולה ביותר שהביאה היהדות לעולם...
... ארץ ישראל בלי שבת לא תבנה אלא תחרב, וכל עמלכם יהיה
לתוהו. עם ישראל לא יוותר לעולם על השבת שהיא לא רק יסוד
קיומו הישראלי אלא גם יסוד קיומו האנושי. בלי שבת אין
צלם אלוהים וצלם אנוש בעולם... כל עמי התרבות קיבלו מידי
ישראל... את יום המנוחה, והיא שעמדה להם ללבוש צורת אדם.
השבת, ולא התרבות של תפוחי זהב או תפוחי אדמה, היא ששמרה
על קיום עמנו... בלי שבת אין ישראל, אין ארץ ישראל. אין
תרבות ישראל. השבת היא התרבות.

(אגרות ח.נ. ביאליק)

אלו דברי ח.נ. ביאליק. ואין להוסיף!

הגילוי האחר של הידרדרות היא תופעת הנהייה למותרות. זו פשתה בכל - מלבושים, מגורים, מאכל ומשתאות - ואפילו בשמחות מצוה היא שלטת. היו דורות שידעו לתקן, להחזיר אדם לשיווי משקל של שכר כנגד הפסד, של הרצוי כנגד הפסולו כיום אין מי שיודע להוכיח. וגם חברתנו אינה מודעת לחובת התוכחה והעימות, ובעיקר לצורך לשמש דוגמא לסגנון של הסתפקות במועט ובפשטות, והרי מדובר בסכנה המאימת על תדמיתה היהודית-ערכית של כלל החברה!!

* העניין האחר, המקעקע יסודות הקיום היהודי, הוא ההוויה של החברה בתחום המוסרי. מתירנות ואלימות נעשו היתר. עובדות החיים וכן סקרים ומחקרים מלמדים כי אחז רקב ממש ברבדים שלמים שבחברה.

* המערכת השלישית שמתרבה בה השלילה ונזקה מרובה, שייכת לתרבות לתחומיה השונים: ספרות, במה ובידור, לרבות הכלים המשמשים לענייני תרבות וחברה - אמצעי התקשורת האלקטרוניים ואלה שבכתב. בכל אלה פשה הנגע של מתירנות, חמרנות, יוהרה ומיעוט דרך ארץ. הספרות העברית קנתה לה מקום בסיפורת הגדושה בנושאים מגרים. ואילו הדרמה, ההצגה, הסרט והבידור עוסקים הרבה במעשה של חשפנות מגרה ולעג גם לערכי רוח ורגשות אדם.

עמלם של אמנים יחידי סגולה, כשרונם, מסירות נפשם - מה המה לעומת שבעת הימים של זוהמה, טומאה ונבלה העולים ומציפים את האמנות התיאטרונית מכל העברים יום ויום ושעה שעה. לעומת פינה אחת של אמנות טהורה בכרך, אם יש כזאת, ימצאו המוני העם על כל מדרך כף רגל בתי-מחזה למאות, שאין אתה יודע מה הם: בתי-מרזח? בתי-קלון? מערת פריצים? ערב ערב ינהרו שמה אנשים לאלפים, זקנים, צעירים, עלמות, ילדים, ויטבלו שם את בשרם ואת נפשם ביורות של טומאה רותחת, וטמאו לנצח את מוחם ואת לבם, את עיניהם ואת אזניהם, את רוח פיהם ונשמת אפם... אם כך היא - תלך לעזאזלו לא היא ולא הנאתה...

... בארצנו, מקוה אני, לא תפנה אפילו אמה אחת בשביל אותו הסוג המזוהם של תיאטרון-בית מרזח, יציר הכרכים באירופה,

ואם יבוא איש לשקץ בו את הארץ - מנודה יהיה! רגל לא תדרוך
על ספוי

(ח.נ. ביאליק, האמנות הטהורה)

דברים אלה של ח.נ. ביאליק, שנכתבו לפני למעלה מ-60 שנה (תרי"פ),
התכוונו למציאות האמנותית בכרכי העולם, והם נאמרו כאזהרה ותקווה
שלא נלך, חס וחלילה, בחוקות הגויים. והנה, אשר יגור המשורר
הלאומי - בא לנו. כל התיאור והביקורת של ח.נ. ביאליק הולמים
במלואם מצב אומנות הבמה והקולנוע בארץ בימינו.

השאלה היא, האמנם עשתה חברת "תורה ועבודה" חשבון נפש לגבי
ההידרדרות העמוקה הזו המקעקעת הוויה יהודית לדור ולדורות? ומה
הזמן והמקום שהוקדשו למחשבה ולבירור השאלה - מהי חובתנו ונעשנה?

כי זאת לדעת, לא הכל ניתן להגן על-ידי חוק וממשל. תיקון של
אמת יכון רק אם חתעורר תודעת חרדה של חברה והנהגה. נדרש מאבק
של כל הכואב עלבונם של יהדות וערכים. הכרחי פועל מתמיד של הסברה
והתרעה, השכם והערב, בכל במה ולכל ציבור. משוררנו הלאומי יכול
לשמש לנו מופת בהעזה ובאי-רתיעה מן המלעיגים בשם חופש היצירה
וטהרת האמנות. ביאליק העז לתבוע במקום זה "אמנות טהורה".

ברם, בביקורת ותוכחה לא די. דרוש מעש והוא עיקר. בניין האלטרנטיבה
של ספרות ואמנות, של סגנון בידור ותקשורת, שיש בהם תפארת אדם,
ושגב ערכים ורוח. ואפילו מעט מן האור בכוחו לגרש הרבה מן החושך.
וכה אמר הראי"ה קוק זצ"ל על אמנות טהורה וספרות טהורה:

הספרות, הציור והחיטוב עומדים להוציא אל הפועל כל המושגים
הרוחניים המוטבעים בעומק הנפש האנושית, וכל זמן שחסר
גם שרטוט אחד הגנוז בעומק הנפש שלא יצא אל הפועל, עוד
יש חובה על עבודת האמונה להוציאו.

(עולת ראייה, ח"ב ע' ג)

זעזועי הנפש מצד רגשי האהבה הטבעית שנוטעת חלק גדול במציאות,
במוסר ובחיים הם ראויים להתפרש על-ידי הספרות... אבל
בשמירה מנטיה לצד השכרון... שמהפך אותם מטהרה טבעית לטומאה
מנוולת. רק אנשי קודש ראויים להיות שרי קודש (שם).

דמי חברות לשנת תשמ"ד

המזכירות הארצית החליטה כי דמי החבר לשנת תשמ"ד יהיו 500 שקלים (ליחיד או למשפחה). לתלמידי תיכון, תלמידי ישיבות תיכוניות, חיילים, חיילות, בנות שירות לאומי, סטודנטים ותלמידי "הסדר" - 150 שקלים. החברים נקראים לא להסתפק בדמי החברות ולהוסיף עליהם תרומה.

היקף הפעילות תלוי, בין השאר, בגביה מירבית של דמי החברות. אל תמתינו לסוף השנה - שלחו את הכסף מיד!

שלושים ואחד: אחת, לטובת בני עקיבא...

מַעַט אֹכִירָה

מתוך "זרעים", בטאון בני-עקיבא, ניסן-אייר תשמ"ג

תגובות

נשים פסולות להנהגה?

לקראת הבחירות הקודמות לרשויות המקומיות חתמה המפד"ל הסכם עם "אגודת ישראל" על הקמת חזית דתית ברשויות המקומיות. "חזית" זו אכן הוקמה ברוב הרשויות המקומיות. אחד התנאים העיקריים שהציגה "אגודת ישראל" היה אי-שילובן של נשים ברשימה המשותפת. מנהיגי המפד"ל קיבלו תנאי זה ללא היסוס. מנהיגות סיעת "אמונה", היא סיעת הנשים המפד"ל, מחו נמרצות על הסכם המונע מכחצית מחברי המפלגה להיבחר למועצות המקומיות, אבל מעבר למחאה לא עשו דבר. גם הפעם מקימה המפד"ל "חזית" עם "אגודת ישראל", אם כי לא בכל המקומות. וגם הפעם תצטרכנה נשים לשלם את עיקר המחיר תמורת הסכם שאף תועלתו האלקטורלית מפוקפקת.

הנכונות הנפשית של מנהיגי המפד"ל בדרג המקומי והלאומי לוותר על אחד מעקרונות "תורה ועבודה" - שוויון בין גברים לנשים בהנהגת הציבור - אינה מדהימה. מה שכן מדהים, הוא העדר יכולת הלמידה והסקת המסקנות. השבר והמשבר הפוקדים את המפד"ל מקורם וסיבתם, בין השאר, באובדן הזהות והייחודיות. לפיכך, צריך היה לצפות, שלפחות מתוך רצון לבנות תדמית חדשה - ולו מטעמים אלקטורליים גרידא - היתה המפד"ל אומרת לאו גדול לדרישתה זו של "האגודה" ובכך מתחילה לבנות עצמה כמפלגה ערכית בעלת עקרונות שמהם אין נסיגה.

בירושלים דובר על "חזית דתית" בין המפד"ל, תדי"ר (רשימה דתית מקומית), מצ"ד ופועלי אגודת ישראל (ללא אגודת ישראל). למרבית הפלא הציגו גם פועלי אגודת ישראל את התביעה - "ללא נשים". מעניין מה דעת חברות תנועת "עזרא" - תנועת הנוער המסונפת לפועלי אגודת ישראל ודעת חברי "חפץ חיים" ו"שעלבים" - קיבוצי פועלי אגודת ישראל - על תביעה זו?

זה המקום להבהיר, שאין מקום ל"חזית דתית" עם "אגודת ישראל" לא רק בשל שאלת "הנשים".

אגודת ישראל היא מפלגה אנטי-ציונית. רוב גבריה אינם משרתים בצה"ל, בנותיה אינן משרתות שירות לאומי. החברה האגודאית על רבניה מזלזלת בהנהגה התורנית של הציבור הדתי-לאומי, חותרת תחת הרבנות הראשית, ושמה לצחוק את מוסדות התורה שלנו, כולל ישיבות "ההסדר". תנועת בני-עקיבא היא לגביה מוקצה מחמת פריצות ולהתיישבות הדתית-ציונית אין ולא היה כל משמעות בעיניה. יחסה אל עולם החולין ותפיסתה את היעדים החברתיים והלאומיים שונים תכלית השינוי מתפיסתנו אנו.

העובדה שהם ואנחנו שומרים שבת ומתפללים מחוץ אותו סידור אין בה די כדי להקים מסגרת ציבורית-פוליטית משותפת, שכן דוקא תפיסות העולם הדתיות של הציונות הדתית ושלם שונות ביסודן ובמהותן.

שיתוף פעולה אינו יכול להיות מבוסס רק על דאגה לסיפוק צרכים קהילתיים-מקומיים. אבל, גם באלו אין הסכמה בנושאים המרכזיים: דאגה למוסדות חינוך, בתי-כנסת ומקוואות. שליחי "אגודת ישראל", הרואים בחינוך הממלכתי-דתי חצי-טריפה אם לא גרוע מכך, לא ידאגו לזרם זה אלא למוסדותיהם הם. כשתעלה שאלת חלוקת תקציבים להקמת בתי-כנסת ומקוואות הם ידאגו שהללו יוקמו עבור אנשי שלומם, בלב שכונותיהם.

ולבסוף, גם הערך האלקטוראלי מפוקפק ביותר, שכן אנשי תו"ע לא יצביעו עבור "חזית" שבה האגודה בחזית, ואילו קיצוני החרדים אף הם לא יצביעו עבור "חזית" שברשימתה "בעלי הכיפות הסרוגות".

האם ראוי למכור בפחות מנזיד עדשים את בכורתנו? האם ראוי שנשים דתיות תצבענה עבור "חזית דתית" הפוסלת אותן? האם ראוי שאנשי "תורה ועבודה" יצביעו עבור רשימה כזו? האם בכלל צריך להיות איש "תורה ועבודה" כדי להתקומם נגד הפליה מעליבה זו?

על מה הגאווה?

מנתונים שפירסם משרד הדתות מתברר שלמעלה מעשרים ושניים אלף גברים שגילם מעל 18 לומדים בישיבות ובכוללים בישראל. נתון זה אינו כולל את ישיבות "ההסדר", שמספר תלמידיהן כאלפיים.

מאמר המערכת של "הצופה" מי' באלול תשמ"ג שר שיר הלל לגידול במספרם של לומדי התורה בישיבות לכל סוגיהן, שכן "מספרים מחכימים אלה מעוררים גאווה אצל כל יהודי ויהודי הנמנה על שומרי תורה ומצוות". מצער הדבר, שמערכת "הצופה" לא ראתה לנכון להזכיר, שעשרים ושניים אלף תלמידים אלו אינם משרתים בצה"ל - לא שירות סדיר ולא שירות מילואים. על אלו יש להזכיר כ-3000 תלמידים בישיבות לבעלי תשובה הזכאים, על-פי הסכם עם "אגודת ישראל", לא לשרת במילואים, ברוח התפיסה המעוותת, שהמתגייעים לצבא ה' בישיבה משוחרר מצבא ה' במלחמה.

העדרם של קרוב לשתיים וחצי רבבות גברים מהמערך הסדיר וממערך המילואים של צה"ל אינו דבר של מה בכך בחברה למודת מלחמות כחברתנו.

מכתב זה לא בא לחדש אלא להזכיר את שנוטים לשכוח. כבר במלחמת העצמאות זעק הרב ש.י. זוין זצ"ל כלפי רבנים וראשי ישיבות: "ילמדונו רבותינו, זו מניין לכס? זו מניין לכס שבני תורה ותלמידי חכמים פטורים מלהשתתף במלחמת מצוה של עזרת ישראל מיד הצר הצורך העומד עליו לכלותו ולהשמידו, חלילה?" ("לשאלת הגיוס של בני הישיבות"). הרב אהרון ליכטנשטיין, ראש ישיבת ההסדר באלון שבות, קבע לאחרונה, כי חובת השירות בצה"ל מבוססת על שני נימוקים: "א. הצורך הפשוט להישאר, ולהשאיר אחרים, בחיים. ב. בנסיבותינו שירות צבאי הוא הביטוי המובהק לערך הרבה יותר מקיף - גמילות חסדים... החסד המובהק ביותר הוא הגנת עצם חיי הדולת. המסקנות לגבי כינון ישיבתי צריכות להיות ברורות" ("זאת תורת ההסדר", "עלון שבות", בטאון הישיבה, כסלו תשמ"ג).

יש להצטער גם על כך, שבישיבת "מרכז הרב", שבין תלמידיה כאלו ששירתו ומשרתים ביחידות קרביות, יש גם תלמידים, לא מעטים, הלומדים בישיבה שנים לא מעטות מבלי לשרת בצה"ל שירות כל שהוא, וכאשר הם מחליטים, סוף סוף, לשרת, הם עושים זאת במסגרת "הסדר מקוצר" - ששה חודשי שירות בלבד.

האם באמת יש סתירה בין "וכל בניך לימודי ה'" ובין "ללמד בני יהודה קשת"?

(פורסם ב"הצופה", י"ב בתשרי תשמ"ד)

על הרוצים לכפות הפרדה בין בנים ובנות בחינוך הדתי

על אף שחינוך מעורב - בנים ובנות יחדיו - אינו בין מצוות ה"עשה" מדאוריתא ואף אינו מתקנת חכמים, הרי לדעתנו הוא, כיום, בגדר צורך, שכן הוא תורם להכנה נכונה לקראת חברת המבוגרים שהיא "חברה מעורבת".

אומר הרב אליעזר ברקוביץ: "דוקא על-ידי החינוך המעורב אפשר לחנך את הנוער לחיים יותר מוסריים לגבי היחסים שבין המינים... בלי חינוך כזה, יעמוד הנוער בפני בעיות קשות כאשר יצא לעולם הרחב... משום זה הייתי אומר, שדוקא החינוך המעורב הוא שיוביל אותנו לחיים יותר מוסריים ויותר טהורים, כפי שהתורה דורשת זאת מאתנו" (מתוך: חברה מעורבת כאידיאל חינוכי, בתוך: "חברה מעורבת", הוצאת בני-עקיבא, עמ' 87).

מכיון שעד לדורות האחרונים בנות כלל לא למדו בבתי-ספר; ומכיון שעד לזמנים האחרונים היתה חברת המבוגרים, בהרבה מקומות וזמנים, יותר חד-מינית ופחות מעורבת - מובן מדוע הבעיה המעסיקה אותנו לא העסיקה את קדמונינו.

הפעם אנו נזקקים לנושא זה מפני שמר רפאל מרובקה יו"ר המועצה לחינוך דתי תבע, בי"ח בתמוז השנה, מהמועצה שבראשה הוא עומד, להורות לאגף החינוך הדתי במשרד החינוך להפריד בין כל הבנים והבנות הלומדים בבתי הספר הדתיים.

המועצה לחינוך דתי, המונה 14 חברים ומתמנית על-ידי שר החינוך, היא המוסמכת לפקח על האופי הדתי של החינוך הממלכתי-דתי. בידיה הפיקוח על: ההתנהגות הדתית של ציבור המורים והגננות; תוכניות הלימודים ו"הסדרים הדתיים של בתיה"ס". אגף החינוך הדתי, שבראשו עומד מר אברהם רוזן, כפוף, בנושאים אלו, למועצת החמ"ד.

מועצת החמ"ד אמנם דחתה את תביעתו של מר מרובקה, אבל החליטה שיש לשאוף לחינוך נפרד.

מר מרובקה, החבר בהנהלת המפד"ל מטעם סיעתו של שר החינוך, הוא שליח ציבור. משום כך, צריך הוא לעשות את רצון הציבור ולא לנסות לכפות עליו את רצונו הוא. מתוך ידיעה בדוקה אנו קובעים שהצעות

ההחלטה האמורות לא נידונו בשום מוסד מוסמך של מפלגתו של מר מרובקה וגם לא בסיעתו במפד"ל.

אנו שמחים על כך, שבין ראשי אגף החינוך הדתי במשרד החינוך יש המתנגדים לעמדתו של מר מרובקה. אנו מצטערים על כך, שאחרים מבין ראשי האגף; תומכים בהתלהבות ביעד של מר מרובקה, אף שהם מסתייגים מדרכו. הם מבקשים להשיג יעד זה באמצעים אחרים. אין הם חסידים של הצהרות והחלטות, אלא של עשייה שקטה בשטח: "דונם אחר דונם" - ביי"ס אחר ביי"ס. המחלוקת ביניהם ובין מר מרובקה היא על הדרכים והאמצעים אך לא על היעד. אותם מראשי אגף החינוך הדתי הרוצים בהפרדה מכירים היטב את "תנאי השדה": מורים, הורים, מבנים, תקציבים, "סל טיפוח", שעות הוראה וכדומה. בעזרת שליחיהם ותוך ניצול הכלים שבידיהם הם פועלים למען ההפרדה. בעזרת רבני בתי"ס, רבני שכונות ואחרים שילדיהם, כמובן, אינם לומדים בחינוך הממלכתי-דתי, הם פורטים על מיתר "יותר יראת שמים מעולם לא הזיקה לאיש". סיסמה זו משולבת בהבטחה לתוספת שיעורים או לכיתות שמספר תלמידיהן יקטן בגין ההפרדה. "לגזר" זה מוסיפים, לעיתים, גם "מקל": "אם לא תסכימו להפריד - יעזבו הטובים". פיתויים ולחצים אלו "ארוזים" בטענה: "הלא, לגביכם אין הדבר 'יהרג ואל יעבור'!"

בפגישה שקיימו שניים מחברינו - ד"ר יונה בן-ששון וד"ר יחזקאל כהן - עם ראשי אגף החינוך הדתי, בניסן תשמ"ג, הבהירו השניים לשומעיהם: א. התביעה לחינוך מעורב היא חלק מהשקפת עולם חינוכית מקיפה. ב. אזרחי מדינת ישראל זכאים לקבל עבור ילדיהם את החינוך הרצוי להם כשהם משוחררים מלחצים ופיתויים.

לא מתקבל על הדעת שעובדי מדינה בכירים יערבבו את השקפת עולמם האישית עם עבודתם הממשלתית. זכאים הם לחשוב, שהרוצים בחינוך מעורב טועים, אך חייבים הם לדאוג שמבוקשם של "הטועים" יתמלא.

אנו מציעים לראשי האגף ולמר מרובקה להתרכז בבעיות האמיתיות של החינוך הדתי, למשל: מורים שדתיותם רופפת, מורים אגודאיים לא-ציוניים, מעבר של תלמידים דתיים לחינוך החילוני, תלמידים הפורקים עול תורה ומצוות עם סיימם את חוק לימודיהם, טיפול נכון בתלמידים הבאים

ממשפחות חילוניות או מסורתיות, מורים שאינם מתפקדים כראוי מבחינה מקצועית, מחסור במורים לתלמוד ואינטגרציה בחינוך הדתי.

ראוי לציין כי סמוך לזמן בו ביקש מר מרובקה להורות על הפרדה, קרא הראשון לציון, הרב הראשי לישראל, הרב מרדכי אליהו שליט"א, לנהוג בסובלנות כלפי הורים דתיים המבקשים שילדיהם - בנים ובנות - ילמדו יחדיו. ברור עם זאת, שרוב זה סבור שיש להעדיף חינוך נפרד.

במתקר שערכו שני חוקרים מהמחלקה לפסיכולוגיה באוניברסיטת בר-אילן התברר ש-57% (על-פי מידגם) מעובדי ההוראה סבורים שחינוך מעורב - בצורה זו או אחרת - רצוי. (יוסף שוורצולד ואהרון ביזמן: "תדמית אגף החינוך הדתי ומדיניותו בעיני ציבור עובדי ההוראה", כסלו תשמ"ב, עמ' 67). יש לזכור, שציבור המורים הוא ציבור שמרני בהשוואה לציבור ההורים - "צרכני החינוך" - שכן, לצערנו, לא מעטים הם המורים והמורות בני הציבור החרדי המאכלסים את מוסדות החינוך של הציבור הדתי-לאומי.

סוף דבר. לדעתנו המחלוקת בשאלה זו אינה הלכתית כי אם פדאגוגית. אנו מכבדים את דעתם של הסבורים שדוקא חינוך נפרד הוא הכנה נאותה לחברת מבוגרים מעורבת. השיקולים הם פסיכולוגיים, סוציולוגיים ואחרים. יש דעות לכאן ולכאן.

יש לדעת כי הויכוח על החינוך המעורב הוא, בהרבה מקרים, "עמדה קדמית" בויכוח על דמות החינוך בכלל, שכן התביעה להפרדה אינה מנוחקת מתביעות נוספות. היא, בדרך כלל, צעד ראשון בדרך אל שינויים נוספים-מהותיים. אחד מהם - הרחקת התלמידים מחברות בתנועת נוער מעורבת, קרי "בני-עקיבא". אנו מודים שיש הגיון ועקביות בתביעה זו: מדוע המפגש בין המינים, יהיה אסור בביה"ס בהשגחת מורים, ובו בזמן יהיה מותר בתנועת הנוער "בהשגחת" מדריכים?

אם זקוקים היינו להוכחה נוספת לטענה זו, הרי היא ניחנה בראשית שנה"ל החדשה על-ידי אחד ממנהלי בתי-הספר הדתיים בבני-ברק. המנהל הודיע לתלמידיו שהחברות ב"בני-עקיבא" היא עבירה דתית, מפני שבה בנים ובנות יחדיו, ולכן היא אסורה. האלטרנטיבה שהציע לתלמידיו הייתה תנועת "אריאל", שהיא שתי תנועות: תנועת בנים ותנועת בנות, שהוקמו על-ידי "מרכז הרב".

גס
משנ
מטו
דו
זו
מרו
א"
צע
של
הי
מע
בכ
הח
מע
מכ
מע
בי
רו
או
עו
א
"
ל
ב
י
ב
ה
ר
ו
ו

שר החינוך מר ז' המר, שלא אחת הביע את דעתו ש"אין לכפות על הורים חינוך שאינו רצוי להם", נקרא לעקוב מקרוב אחר המתרחש בסוגיה זו במועצת החמ"ד ובאגף לחינוך דתי ולהשמיע דברו בפומבי.

על יתרונותיו של החינוך המעורב

הרב יואל קוטנר

מה יתרונו וערכו של החינוך המעורב? אנו משוכנעים שזו הדרך הנכונה ביותר להכשיר את הבן ואת הבת לקראת חיים בחברת מבוגרים שהיא חברה מעורבת. עובדה היא, שהחברה הדתית המבוגרת היא מעורבת בתחום הכלכלי-משקי, בתחום העבודה הציבורית ובתחום חברתי. יש המבקשים לשנות עובדה זו וליצור חברת מבוגרים הבנויה ממסגרות נפרדות. ברור, שהאשה היא זו שתידרש לשלם את מלוא המחיר של מגמה זו, כי אין הם מתכוונים להושיב את הגבר בבית!

מכיון שחברת המבוגרים היא מעורבת - ולדידנו מלכתחילה ולא בדיעבד - יש להכין את הצעירים לקראת צורת חיים זו. ההכנה הטובה ביותר היא צמיחה והתפתחות משותפת ומבוקרת של בני שני המינים, ולא מעבר חד ומהיר מחברה חד-מינית צעירה לחברה מבוגרת מעורבת. כאן תורמות גם תנועות הנוער הדתיות את תרומתן.

אין ספק, שחינוך מעורב הוא בגדר חידוש בעם ישראל. אבל אין זה החידוש היחיד ולא המרחיק לכת ביותר בתחום החינוך הדתי, בהשוואה לעבר. עצם הישיבה של הבת במוסד חינוכי-השכלתי היא בגדר מהפכה ושינוי ערכין, שכן עד לעבר הלא רחוק התחנך הבן בתלמוד תורה ובישיבה ואילו הבת לא זכתה לחינוך ולימוד במוסד לימודי. יתר על כן, גם לימודי קודש לבנות, ובעיקר תורה שבע"פ, הם בגדר שינוי מרחיק לכת, הן הלכתית והן מעשית, שכן הלכה למעשה נפסק, שאין מלמדים את הבת תורה - פרט להלכות שהיא זקוקה להן. ואכן, פרט ליוצאות מן הכלל, הבנות, בכל הזמנים והמקומות, עד לדורות האחרונים, לא למדו לימודי קודש, בודאי לא בצורה מסודרת וממוסדת, כפי שהדבר היום, ולא בהיקף ובעומק כהיום.

גם נשים כמורות היא מהפכה של ממש, שכן בספרות ההלכה הקלאסית - משנה תורה, שולחן ערוך ועוד - נפסק שלנשים אסור לשמש בהוראה, מטעמי צניעות.

ים

1

נה

רה

כלי-

אשה

נים

ד

א

שיבה

ז

ל

ף

דוגמאות אלו מוכיחות שהחינוך המעורב אינו החידוש היחיד. חדשנות זו לא חודשה על-ידי החינוך הממלכתי-דתי, דוקא. הרב משה מונק, מרבני חוג "פועלי אגודת ישראל", מספר בספרו "באספקלריה של תורה": "אבי מורי זצ"ל היה ראש המועצה של הקהילה הנפרדת בקלן ומראשי צעירי אגודת-ישראל בגרמניה. ביקרתי בבי"ס יסודי ובבי"ס תיכוני של הקהילה הנפרדת הזאת במשך 11 שנים וכל הכיתות היו מעורבות. הייתי חניך "עזרא" ו"נוער אגודתי"... ושתייהן היו תנועות נוער מעורבות... אין כל ספק שחינוך-יחד לא היה מקובל מעולם על היהדות... בכל זאת התקיים חינוך-יחד בקהילות נפרדות חרדיות בגרמניה... עצם החברה המעורבת איננה אסורה והרב וינברג (בעל שו"ת שרידי אש") מעיר שבחופות ומסיבות לעולם לא הקפידו על הפרדה".

מסתבר שיהודים חרדים לא ראו בחינוך מעורב פגם דתי. שעה שחרדים-משכילים מסוג זה עלו מגרמניה הם הקימו, בשנת 1934, את ביה"ס "חורב" בירושלים. במוסד חרדי זה למדו בכיתות הנמוכות בנים ובנות יחד, ובכיתות הגבוהות, כולל התיכוניות, בנפרד אבל בחצר אחת, כמוסד אחד. ביה"ס הצעיר עורר עליו את זעמם של חרדי ירושלים. הרב דושינסקי עמד להכריז חרם על ביה"ס ובכרוזים שהופצו בעיר גונה "חורב": "אנה אנו מוליכים חרפתנו... פתחו בירושלים, קרתא קדישא, בי"ס שנקרא "חורב", שממנו יוצאת חורבא לעולם. ילדים וילדות, נערים ונערות, לומדים יחד בשעורים מעורבים... וגם עוד תערובת יש בו, שמלמדים בו מורים ומורות... אוי לאוזנים. וכל סימני טומאה של בית ספר יש בו: כותבים על לוחות האון (לוח קיר כיתתי - י.ק.), ומצלצלים בפעמון כמו בכנסיה ולומדים מתוך לאנדקארטן, שנקראו מפות" (מתוך הספר: "חברה ודח", מנחם פרידמן, עמ' 362). גם לוח, פעמון ומפה היו אסורים, לשיטתם, עד לפני שנים לא רבות. אילו לא היה כתוב בכרוז שמדובר ב"חורב" היינו סבורים שמדובר, ר"ל, באחד מבתיה"ס הממלכתיים-דתיים...

בבוסטון שבארה"ב חי ופועל הגאון רבי יוסף זב סולוביצ'יק שליטי"א, מגדולי בעלי ההלכה והמחשבה בדורנו. ביוזמתו ובחסותו פועל מזה כארבעים שנה ביי"ס מעורב - "ישיבת הרמב"ם". מוסד אורתודוכסי למהדרין הכולל גן ילדים, ביי"ס יסודי וביי"ס על-יסודי - כולם מעורבים. איש אינו חייב לקבל את תפיסתו ההלכתית והחינוכית של הגריי"ד סולוביצ'יק שליטי"א, אולם האם יעלה על הדעת שהוא אינו יודע הלכה או שהוא מזלזל בה?

ראינו, שיותר משההורים רוצים הפרדה רוצים בה מכווני החינוך הדתי, המשימים עצמם אפוטרופסים רוחניים לאנשים מבוגרים היודעים היטב מה רצונם והחושבים מחשבה חינוכית-יהודית עצמאית. ראינו גם, שיש מחשבה פדאגוגית ביסוד הרצון לחינוך מעורב, ושיצירה זו אינה יוצאת דופן במסורת היהודית יותר מכמה מרכיבים מרכזיים אחרים של החינוך הדתי כיום, בבחינת "החדש יתקדש והקדוש יתחדש".

(חלק ממאמר, שפורסם לפני שנים אחדות בעלון ביה"ס הממ"ד "מימון" בשכונת קרית משה, ירושלים, תחת השם: "מי מתנגד לחינוך מעורב"?)

מפקד עובדי הוראה וחינוך לקראת כינוס ארצי

כל החברות והחברים העוסקים בהוראה וחינוך - גננות, מורים ומורות, מנהלים, מפקחים, מרצים לחינוך - מתבקשים להודיענו על כך כדי שנזמינם לכנס ארצי שיעסוק בתפיסתנו החינוכית וביישומה בשדה החינוך. אם מספר המתפקדים יהיה רב יתכן שנקיים כנסים אזוריים.

אל תשהו את הודעתכם!

מהנעשה בתנועה

מזכירות ארצית חדשה

המועצה הארצית החדשה בחרה במזכירות ארצית שהרכבה כדלהלן:
ד"ר יואב איתן, ד"ר אביעזר ויס, ד"ר יחזקאל כהן, משה מוזס,
ד"ר אברהם נוראל, חנה ספראי, ד"ר זאב ספראי, הרב יונתן צ'יפמן,
הרב יואל קוטנר, אברהם שטיין.
המזכירות נבחרה למשך שנתיים.

יו"ר וגזבר

המזכירות הארצית בחרה בד"ר יחזקאל כהן לתפקיד יו"ר וברב יואל קוטנר לתפקיד גזבר.

חברים חדשים במועצה הארצית

המועצה הארצית צרפה אליה שני חברים חדשים: ישעיהו ביק (ירושלים) ונגדעון אדמנית (מרכז שפירא). בכך מגיע מספר חברי המועצה לשלושים וחמישה חברים.

דמי חבר לתשמ"ד

המזכירות הארצית החליטה כי דמי החבר לתשמ"ד יהיו 500 שקלים. לתלמידי תיכון וישיבות תיכוניות, חיילות, חיילים ובנות שירות לאומי, סטודנטים ותלמידי "הסדר" 150 שקלים.

רישום כעמותה

הוגשה בקשה לרשם העמותות במשרד הפנים לרשום את התנועה כעמותה ששמה "נאמני תורה ועבודה".

חברים חדשים

גל של מצטרפים פקד את התנועה במשך הקיץ.

רין

יק

זל

י

ת

זרות

ת:

פגישה עם שר החינוך מר ז. המר

יו"ר המזכירות, די"ר יחזקאל כהן, שוחח עם מר ז. המר, שר החינוך והתרבות. נושא השיחה: משבר ההנהגה בציבור הדתי-לאומי. השיחה התקיימה ביוזמת השר. המועצה הארצית שמעה דו"ח על השיחה והתקיים דיון. על נושא זה קיים יו"ר המזכירות שיחה גם עם הרב אליעזר (לואי) ברנשטיין, ממנהיגי "המזרחי" בארה"ב.

הגות ציונית דתית - בירושלים וברחובות

סמוך לט' באב קיימנו בירושלים שלושה ימי עיון (אחה"צ וערב). תוכנית הסמינר הייתה כדלהלן: אמונת חכמים - הרב מ. נהוראי; לבחינת הקיום היהודי-ערכי בזמן הזה - די"ר י. בן-ששון; החברה החרדית - מבט מבפנים - יהודי חרדי החפץ בעילוס שם; תו"ע כהשקפה תורנית - א. שטיין; "בית יעקב" כדגם למפגש בין הלכה ומציאות - ד. ויסמן; החברה הדתית-לאומית - מבט מן הצד - פרופ' א. שביד; המתחים החברתיים ערב חורבן בית שני - פרופ' ש. ספראי. כמו כן התקיים סימפוזיון על הנושא: "החינוך הדתי-לאומי בין חברה חרדית לחברה חילונית" בהשתתפות: מ. נוריאל, א. גולדברג, די"ר מ. רוזנאק והאדר' ד. קאסוטו. סימפוזיון על נושא זה התקיים גם ברחובות בהשתתפות: פרופ' א. שלוי, מ. גליס ודי"ר א. ויס.

צוות חשיבה על "מחשבת ומדיניות החינוך הממלכתי דתי"

ביוזמת מר שלום אלגלי, מנהל החינוך הממלכתי-דתי במחוז הצפון, הוקם צוות חשיבה על הנושא הנ"ל. את התנועה ייצג בצוות זה די"ר יעקב צור, חבר קבוצת עין הנצי"ב.

פעילות ציבורית-פוליטית

לנוכח משבר ההנהגה בציבור הדתי-לאומי זימן הקיבוץ הדתי "קבוצת חשיבה ועבודה" במטרה לעמוד על שורשי המשבר ולחפש פתרונות הולמים. הקבוצה הורכבה מנציגי גופים וקבוצות ומאנשים שהוזמנו על בסיס אישי. בקבוצה חברים: חנן פינקלשטיין, אברהם שטיין, אברהם שטרן (חברי הקיבוץ הדתי), יחזקאל כהן (נאמני תו"ע), יוחנן בן יעקב

(מזכ"ל בני-עקיבא בישראל), אברהם דובדבני (מזכ"ל בני-עקיבא - התנועה העולמית), הרב יהודה עמיטל, ראש ישיבת "ההסדר" באלון שבות, אחיקם בן זאב (ניר גלים), שרגא שמר (ניר גלים), עזריאל בן דב (משואות יצחק) ויעקב לוינגר מנהל המכינות לישיבות התיכונות. בשלב הראשון השתתפו בקבוצה זו גם ראשי מצ"ד, מפלגתו של הרב חיים דרוקמן.

בפגישות הוחלפו דעות על המשבר במפד"ל ועל הסיכוי לשקם מפלגה זו שיקום יסודי ואמיתי. כמו כן דובר על האפשרות להקים תנועה דתית-ציונית חדשה, שתאחד בתוכה את כל חלקי הציבור הדתי-לאומי לגווניו.

בשלב השני - ללא אנשי מצ"ד - התקיימה פגישה עם שני מנהיגי המפד"ל, השרים בורג והמר. הוסבר לשרים, שלדעת הקבוצה, כדי לבנות מחנה דתי-ציוני גדול וחזק, בשיתוף המפד"ל, יש להקים הנהגה ציבורית-פוליטית חדשה בת 7 חברים, שתושחת על בסיס אישי ואשר בה יהיו להנהגה הנוכחית של המפד"ל שני נציגים בלבד - בורג והמר. השר המר נטה לקבל את ההצעה. ד"ר בורג השיב בשלילה. מכיון שהקבוצה תבעה תשובה חיובית של כל הנהגת המפד"ל, הוגדרו התשובות החלוקות כתשובה שלילית. בעקבות השיחות עם מצ"ד ועם שרי המפד"ל הוחלט על קיום כנס התייעצות על הנושא "משבר ההנהגה בציבור הדתי-לאומי". הכנס התקיים לאחר סוכות.

בכנס השתתפו עשרות אישים, מכל חלקי וגוני הציבור הדתי-לאומי, אך לא כאלו הפעילים במצ"ד ובסיעותיהם של השרים בורג והמר.

בין המשתתפים: הרב דניאל שילה, פרופ' יעקב רנד, ד"ר נעמי כהן, מרדכי חיות, פרופ' יהודה אליצור, ד"ר אבי רביצקי, שמעון כלפא, ד"ר אפרים חזן, ד"ר מרדכי בר לב, הרב יוחנן פריד, משה מושקוביץ, ד"ר אברהם נוריאל, הרב מיכאל נהוראי, פרופ' אליס שלוי, ד"ר יזידיה כהן, אברהם דיאמנט, אברהם שטיין, ד"ר אבי ויס, יוחנן בן יעקב, ד"ר אורי וירצבורגר, עזריאל צדוק, ד"ר אליאב שוחטמן, מרדכי מרמורשטיין, אמנון שפירא, אברהם שטרן, הרב חיים סבתו, ד"ר חיים ליכט, יצחק פלזנר, יהודה דומיניץ, ראובן רוזנבלט, אליעזר אדלר, רמי עפרוני וכן חברי הקבוצה היוזמת.

הכנס נפתח בדבריהם של חנן פינקלשטיין, מזכ"ל הקיבוץ הדתי, הרב יהודה עמיטל, ראש ישיבת אלון שבות ופרופ' משה בר-אשר, ראש המכון למדעי היהדות באוניברסיטה העברית.

רוב המשתתפים בדיון הסכימו על הקביעה שהנהגת המפד"ל אינה מתפקדת כראוי ושמן הדין הוא, שהיא תוחלף בהנהגה חדשה. כמו כן הוסכם בין רוב המשתתפים שיש הכרח להקים מסגרת תנועתית - רעיונית וארגונית - שתעשה לתיקון משבר ההנהגה בו אנו שרויים.

הויכוח בין המתדיינים התמקד בשני נושאים:

א. האם המסגרת החדשה, האמורה לקום, יכולה וצריכה לכלול את כל חלקי הציונות הדתית - ממצ"ד ועד "נתיבות שלום" ו"עוז ושלום", ומ"מרכז הרב" ועד "נאמני תו"ע"?

ב. האם המסגרת התנועתית החדשה צריכה להאבק בתוך המפד"ל או שעליה לקום כגוף חוץ-מפד"לי - אלטרנטיבה חיצונית למפד"ל?

בפגישה הבאה של המתכנסים, שתתקיים בקרוב, תתקבלנה החלטות בשתי השאלות הנ"ל וייקבעו דפוסי העבודה הרעיונית והארגונית.

האשה בתמורות הזמן

חוברת חדשה מטעם הקיבוץ הדתי ונאמני תו"ע. בחוברת שני מאמרים - האחד של אמנון שפירא והשני של יחזקאל כהן. בהכנה שתי חוברות נוספות: א. ההלכה ושינויי המציאות. ב. תו"ע - כאן ועכשו. (השמות אינם סופיים).

דיון עם שר החינוך על חינוך לא-ציוני בישיבות תיכוניות

ביוזמתנו התקיים בלשכת שר החינוך מר ז. המר, דיון על חינוך לא ציוני והעדר חינוך ציוני מספיק בישיבות תיכוניות. בדיון השתתפו הרב דניאל שילה, רבה של קצרין, אמנון שפירא, לשעבר מזכ"ל בני-עקיבא, יוסף אחיטוב, חבר המועצה לחינוך דתי וחברי המזכירות הארצית של התנועה: אברהם שטיין, אברהם נוריאל ויחזקאל כהן.

המשתתפים העמידו את השר על שני עניינים חמורים: א. מעבר בוגרים של ישיבות תיכוניות (ולעיתים גם תלמידים!) לישיבות אגודאיות. ב. ספיגת ערכים וארחות חיים אגודאיים ע"י חלק מחלמידי הישיבות התיכוניות. תופעות אלו הן פרי עבודתם החינוכית של רמ"ס לא-ציוניים המלמדים בישיבות הללו, ותוצאה מהקשרים שישיבות תיכוניות קושרות עם ישיבות אגודאיות.

המשלחת ביקשה מהשר לעשות לתיקון מעוות חמור זה.